

VPRAŠANJA ZA 10 T

1. KAJ JE GOSPODARSKA DRUŽBA, KAKO JIH RAZDELIMO IN NAŠTEJTE PRAVNO-ORGANIZACIJSKE OBLIKE!

Gospodarska družba je pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja dejavnost s pridobitnim namenom kot svojo izključno dejavnost. V Sloveniji imamo naslednje oblike gospodarskih družb:

Gospodarske družbe razdelimo na osebne in kapitalske. Za osebne družbe velja, da družbeniki za obveznosti družbe odgovarjajo z vsem svojim premoženjem, za kapitalske pa velja, da odgovarjajo le z vloženi sredstvi.

Osebne družbe so:

- d.n.o. (družba z neomejeno odgovornostjo)
- k.d. (komanditna družba)
- t.d. (tiha družba)

Kapitalske družbe so:

- d.d. (delniška družba)
- k.d.d. (komanditna delniška družba)
- d.o.o. (družba z omejeno odgovornostjo)

2. OPIŠITE S.P. S PREDNOSTMI IN SLABOSTMI!

Samostojni podjetnik posameznik je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja dejavnost, s pridobitnim namenom.

Lastnik je eden in mora zbrati celoten potreben kapital. Za dolgove podjetja odgovarja neomejeno, z vsem svojim premoženjem. Za vodenje poslova lahko postavi pooblaščenca.

Slabosti:

- sam mora zbrati potreben kapital,
- prevzame celoten riziko poslovanja, ker odgovarja sam,
- povezanost podjetja z eno samo osebo (s.p.)

Prednosti:

- svoboda pri podjetniških odločitvah.

Registracija se izvaja na podlagi priglasitve del pri davčni upravi. Opravlja lahko vse dejavnosti, razen bančništva in zavarovalništva. Firma mora vsebovati oznako, da gre za s.p.

3. OPIŠITE D.N.O. !

Družba z neomejeno odgovornostjo je osebna družba dveh ali več članov, ki za obveznosti družbe odgovarjajo z vsem svojim premoženjem - neomejeno. Ustanovi se s pogodbo med družbeniki. Začetni kapital ni potreben. Firma mora vsebovati priimek vsaj enega družbenika in oznako, da je družbenikov več. V primerjavi z s.p. so večje možnosti financiranja. Za tvegane posle ni primerna.

4. OPIŠITE K.D.!

Komanditna družba je osebna družba, v kateri del članov odgovarja za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem (komplementarji), del članov pa le z vloženi sredstvi (komanditisti). V družbi je najmanj en komplementar in najmanj en komanditist. Komanditist v družbo vložijo svoja sredstva vendar v njej poslovno ne sodeluje, je udeležen pri dobičku.

Komplementar vodi posle družbe in je strokovno usposobljen za opravljanje poslov in na račun komanditista povečuje lastni kapital.

5. OPIŠITE T.D.!

Tiha družba je posebna oblika osebne družbe. Tihi družbenik je lahko pravna ali fizična oseba, ki v že obstoječo družbo vloži svoja sredstva z namenom udeležbe pri dobičku. Premoženje, ki ga tihi družbenik vloži preide v premoženje nosilca tihe družbe. Tihi družbenik ni odgovoren za obveznosti družbe (razen z vloženimi sredstvi), a hkrati nima nadzora nad poslovanjem družbe. Tiha družba ni vidna navzven. Prednost za nosilca tihe družbe je v tem, da mu narašča kapital. Najbolj je podobna k.d., le da se ne ve kdo je tihi družbenik.

6. KAJ POMENI KRATICA D.O.O. IN RAZLOŽITE!

Družba z omejeno odgovornostjo je kapitalska družba, ki jo ustanovi najmanj ena pravna ali fizična oseba, ki v družbo vloži svoja sredstva. Ustanovi se s pogodbo med družbeniki, ki mora biti v obliki notarskega zapisa. Družbeniki odgovarjajo za obveznosti družbe le z vloženimi sredstvi. Organi upravljanja so skupščina, ki imenuje poslovodjo (lahko je družbenik, ni pa nujno) in izvoli nadzorni svet, ki nadzoruje poslovodjo. Osnovni vložek je 7.500 EUR in je lahko v stvareh ali denarju.

7. ZAKAJ OBSTAJAJO JAVNA PODJETJA?

Javno podjetje je ustanovljeno z namenom zagotoviti tiste dobrine in storitve, katerih proizvodnja je v javnem interesu in jih privatni trg ne bi mogel proizvesti v tolikšni meri kot javno podjetje. Namen javnih podjetij ni doseganje dobička, ampak zadovoljevanje potreb, ki so v javnem interesu. Ustanovi jih država ali lokalna skupnost v okviru javnih gospodarskih družb. Primeri: vodovod, komunala,...

8. KAJ JE SODNI REGISTER?

Sodni register je javna knjiga, v kateri so zabeleženi bistveni podatki o podjetjih (lastniki, zastopniki, oblika podjetja) in najbolj pomembnih pravnih razmerjih vsake gospodarske družbe. Je javen, dostopen vsakomur, ki se zanima za podatke iz sodnega registra. Vodijo ga sodišča. V bistvu je izkaznica družbe, ki je shranjena na sodišču.

9. KAJ JE MANAGEMENT, KDO OPRAVLJA FUNKCIJO VODENJA, NA KATERIH RAVNEH SE IZVAJA IN KATERA NAČELA UPOŠTEVA?

Management ali poslovodenje podjetja je proces, ki ga sestavlja več dejavnosti: načrtovanje, organiziranje, odločanje, vodenje ter ocenjevanje (kontrola) rezultatov dela. Uresničujejo ga osebe, ki določajo cilje, sprejemajo ukrepe za uresničevanje teh ciljev ter načrtujejo in organizirajo. Vodenje in odločanje se izvaja v treh ravneh:

- Najvišje vodstvo-direktorji: generalni, komercialni, tehnični, finančni direktor
- Srednje vodstvo: vodje oddelkov
- Nižje vodstvo: mojstri - delavnice, poslovodje v trgovinah

Funkcija vodenja se kaže v planiranju, odločanju o ciljnih ter o delovnih nalogah v dodeljevanju izvedbenih nalog in v nadziranju delovnih nalog – kadar pa se odkrije

odstopanje se mora ponovno odločiti in spremeniti načrt. Pri vodenju se poslužujemo naslednjih načel:

- vodenje na podlagi zastavljenih ciljev,
- vodenje po načelu izjem,
- vodenje na podlagi pooblastil,
- vodenje na podlagi spodbud.

10. KAJ JE PLANIRANJE IN KAJ JE ORGANIZIRANJE?

Planiranje oz. načrtovanje je predvidevanje in določanje ciljev podjetja ter postopkov in načinov, ki so potrebni za uresničitev teh ciljev. Pri planiranju sistematično predvidevamo potrebne odločitve podjetja. Planiranje je lahko strateško ali operativno.

Organiziranje je priprava vsega potrebnega, da lahko dosežemo zastavljene cilje (določitev opravil in nalog, izvajalcev del, delavnih pripomočkov, materiala, časa, načina dela, odgovornosti..).

Organiziranje je odločanje o pristojnostih in pravicah do dajanja navodil. Z *organizacijsko strukturo* (**kdo** je za kaj pristojen in kdo sme komu odrediti delo) urejamo pristojnost in pravico do dajanja navodil za delo. Z *organizacijskim procesom* urejamo potek poslovanja podjetja (**kaj** delati, v kakšnem zaporedju, **kako, kje**).

Organizacijske strukture in procesa ne moremo razdruževati, ker sta tesno povezana v praksi.

Organizacijo moramo po eni strani planirati, po drugi strani pa moramo planiranje organizirati. Tesno sta povezana planiranje in organiziranje.

1. KATERE ELEMENTE ORGANIZACIJSKE STRUKTURE POZNATE? OPIŠITE JIH!

Elementi organizacijske strukture so:

- delovna naloga
- delovno mesto
- oddelek

Delovna naloga je sestavljena iz določene vrste sorodnih opravil. Ta opravila so lahko večja ali manjša (naročanje, kontrola, izvedba ...). Več delovnih nalog strnemo v delovno mesto.

Delovno mesto je skupek večjega števila delovnih nalog, ki so povezane in ustrezajo sposobnostim posameznega delavca. Vsako delovno mesto ima področje odgovornosti in odločanja.

Oddelek je združitev delovnih mest pod enotnim vodstvom. Delovna mesta lahko združimo po funkcijah / opravilih (prodajalni, nabavni oddelek), po artiklih (tehnično blago, tekstil, živila...), po religijah (domači trg, EU...), po skupini strank. Oddelki so navadno razdeljeni v pododdelke ali združeni v poslovna področja.

2. KAJ JE PLANIRANJE IN KATERE VRSTE PLANIRANJE POZNATE – KRATKO VSAKO OPIŠITE!

Planiranje je načrtovanje oz predvidevanje dogodkov ter določanje ciljev, postopkov in načinov, ki so potrebni za uresničitev teh ciljev.

Ločimo:

- **Strateško planiranje** je dolgoročno, okvirno, grobo (trženjski cilji, vizija podjetja, poslanstvo, finančna in investicijska politika podjetja, prodor na tuji trg, opustitev proizvodnega programa...)
- **Operativno planiranje** je kratkoročno in bolj natančno (podrobna opredelitev ciljev na konkretne operativne naloge: plan prodaje, plan kadrovanja, nabava surovin, izvedba naročila...)

3. KAJ SO NALOGE KADROVSKEGA ODDELKA V PODJETJU?

Naloge kadrovskega oddelka so:

- pridobivanje zaposlenih
- strokovni razvoj zaposlenih in njihovo izpopolnjevanje
- oblikovanje politike plač in motiviranje zaposlenih:
 - o ocenjevanje zaposlenih
 - o plačilo za delo
- oblikovanje in organizacija delovnih mest
 - o pravni vidik
 - o organizacijski vidik
- komunikacija z zaposlenimi
- postopek odpuščanja u dela

4. SREDSTVA OZ. PREMOŽENJE PODJETJA – POJEM, VRSTE!

Premoženje podjetja (poslovna sredstva) predstavlja stalna (osnovna) in gibljiva (obratna) sredstva.

Stalna sredstva obstajajo v poslovnem procesu dlje časa (več kot 1 leto) in snovno ne prehajajo v končni izdelek, se amortizirajo ali obrabljajo (del vrednosti -*amortizacija* prehaja v vrednost končnega izdelka).

Sem prištevamo: zemljišča, zgradbe, transportna sredstva, opremo, patente, licence....

Razdelitev stalnih sredstev:

- Materialna stalna sredstva (zgradbe, stroji, zemljišča...)
- Nematerialna stalna sredstva (patenti, licence....)
- Finančna stalna sredstva (finančne udeležbe v drugih podjetjih, nakup delnic....)

Gibljiva sredstva so v prvotni obliki kratek čas in vrednostno prehajajo v končni izdelek (spreminjajo svojo obliko: iz denarne oblike preidejo v proizvodno obliko, nato v blagovno obliko in spet v denarno obliko).

Denar → material → polizdelki → končni izdelki → denar →

(denar v blagajni in na TRR, zaloge surovin in polizdelkov ter končnih izdelkov oz. blaga, terjatve do kupcev, vrednostni papirji...)

Razdelitev gibljivih sredstev:

- Stvarna sredstva
 - o Izdelavni material (surovine, pomožni material...)
 - o Trgovsko blago
 - o Pogonska sredstva (goriva, maziva...)
- Finančna sredstva
 - o Denar v blagajni
 - o Denar v banki
 - o Terjatve

- o Premoženje podjetja prikažemo v **bilanci stanja** na aktivih, skupaj z viri premoženja (obveznosti do virov sredstev) na pasivni strani bilance

5. OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV (VIRI SREDSTEV) - POJEM, VRSTE!

Vsako premoženje podjetja je kupljeno iz denarnih sredstev, ki so last podjetja ali pa so pridobljena kot posojilo. Ločimo torej:

- o lastni kapital: sredstva, ki jih ima lastnik sam
- o tuji kapital: dolgovi pri dobavitelju, dolgovi pri bankah...

6. KAJ JE PRODAJNA POGODBA IN KATERE SO NJENE SESTAVINE?

Prodajna pogodba je soglasna (sporazumna) izjava volje med ponudnikom (prodajalcem) in povpraševalcem (kupcem), da bosta menjala stvarne dobrine ali storitve za denar.

Vsebino prodajne pogodbe sestavljajo:

- obvezne sestavine:
 - o navedba kupca,
 - o navedba prodajalca,
 - o vrsta blaga in kakovost,
 - o količina in
 - o cena
- ❖ redne sestavine:
 - dobavni pogoji:
 - čas in kraj dobave,
 - prenos stroškov in rizika
 - plačilni pogoji:
 - čas in kraj plačila, ter
 - način plačila
- ❖ občasne sestavine:
 - embalaža,
 - prevoz,
 - garancije.

7. NAŠTEJTE PRAVNE POGOJE ZA NASTANEK IN SKLENITEV PRODAJNE POGODBE!

Pravni pogoji za nastanek so:

- ❖ soglasna izjava volje, kar pomeni, da se obe strani strinjata s prodajno pogodbo,
- ❖ poslovna sposobnost partnerjev pomeni, da so osebe polnoletne in umsko popolnoma sposobne,
- ❖ možnost posla, pomeni, da ne moremo sklepati nesmiselnih poslov (prodaja zemljišča na Luni),
- ❖ prostovoljnost pomeni, da za sklenitev posla ne uporabljamo sile, groženj,
- ❖ dopustnost pa pomeni, da ne smemo kršiti pravnih predpisov in dobrih poslovnih običajev (prodaja orožja, mamila), razen, če ne dobimo koncesije od države (bolnice uporabljajo mamila v zdravstvene namene).

8. KAJ SO DOBAVNI POGOJI V PRODAJNI POGODBI?

Določajo kraj, čas in način dobave.

Določamo jih z

- obligacijskim zakonikom,

- uzancami (dobri poslovni običaji, ki so nastali med gospodarskimi subjekti),
- pogodbo (dogovor med kupcem in prodajalcem).

Čas dobave ali dobavni oz. izpolnitveni rok:

- takojšnja oz. promptna dobava: takoj ali najkasneje v osmih (8) dneh od sklenitve pogodbe
- kasnejša dobava (v določenem roku):
 - fiksna dobava ali fiksni posel - na točno določeni dan; npr. datum. Če prodajalec zamudi samo en dan, kupcu ni potrebno blaga sprejeti.
 - terminska dobava ali terminski posel – dobava v določenem terminu, npr. v roku 30 dni ali 6 dni, ko minejo poplave...
 - sukcesivna dobava ali postopna dobava: prodajalec dobavlja postopno in najbolj pogosto na podlagi kupčevega odpoklica blaga.

Kraj dobave ali izpolnitveni kraj dobave:

je kraj, kjer mora prodajalec kupcu izročiti blago in je pomemben, ker se s prevzemom blaga prenesejo na kupca vsi riziki.

Če se v pogodbi ne dogovorita o kraju dobave, velja za izpolnitveni kraj tisti kraj, v katerem je imel prodajalec v času sklenitve svoj sedež poslovanja.

Prodajalec lahko izroči kupcu:

- dejansko – fizična izročitev blaga
- simbolično – prodajalec izroči listino (pomorski in letalski konosament-bill of lading, skladiščnico), ki jo lahko zastavimo pri banki in dobimo kratkoročni lombardni kredit; CIM – mednarodni prevoznik list po železnici, CMR – mednarodni prevoznik list po cesti

Način dobave in prenos stroškov

- železnica,
- letalo,
- cesta...

Če se stranki ne dogovorita posebej za prenos stroškov, nosi prodajalec vse stroške (prevozne in skladiščne, stroške zavarovanja...) do izročitve v kraju dobave.

Kraj in čas sta zelo pomembna. Ob izročitvi preidejo od prodajalca na kupca:

- lastninska pravica,
- stroški v zvezi z izročitvijo,
- tveganje in odgovornost na blagu

9. KAJ SO PLAČILNI POGOJI V PRODAJNI POGODBI?

Plačilni pogoji vključujejo:

- izpolnitveni **kraj plačila**: kraj, v katerem mora kupec plačati blago. Po obliig zakoniku je to kraj, kjer ima sedež kupec ,
- izpolnitveni **čas plačila** – rok plačila:
 - predplačilo ali prenumeracija: celotni znesek vnaprej,
 - promptno ali takojšnje plačilo: ob dobavi oziroma ob prejemu računa,
 - poznejše plačilo – po dobavi. Prodajalec s tem tvega. Lahko se zavaruje z zastavo, poroštvom, bančno garancijo...
- **način plačila**:
 - menica
 - ček,

- plačilni nalog,
- kredit...

10. NAŠTEJTE OBČASNE SESTAVINE PRODAJNE POGODBE IN VSAJ ENO OPIŠITE?

Občasne sestavine prodajne pogodbe so dogovor o embalaži, prevozu, dodatnih storitvah, garanciji in posledicah zaradi zamude pri dobavi ali plačilu.

Opis dodatne storitve:

V prodajni pogodbi se lahko prodajalec in kupec dogovorita, da bo podjetje v katerem bo kupec kupil pohištvo, to pohištvo pripeljalo na kupčev dom in mu ga brezplačno sestavilo.

11. NAŠTEJTE POSEBNE SESTAVINE PRODAJNE POGODBE IN VSAJ DVE OPIŠITE?

Posebne sestavine prodajne pogodbe so:

- splošni prodajni pogoji,
- pridržek lastninske pravice,
- skesnina,
- pravica do zamenjave in
- pogodbena kazen oziroma penale.

Pridržek lastninske pravice:

V tem primeru gre za izdelek, ki ga kupec svobodno uporablja, njegov lastnik pa je še vedno prodajalec (leasing).

Skesnina:

Včasih se pogodbenika dogovorita, da lahko ob plačilu skesnine odstopita od pogodbe. To pomeni, da je potrebno plačati le skesnino, pogodbe pa ni potrebno izpolniti.

12. POJASNI VLOGO IN NALOGE ŠPEDITERJA!

Špedicija je ena od storitvenih gospodarskih dejavnosti. Opravljajo jo špediterji (domači in mednarodni).

Špediter opravlja posle v svojem imenu in na tuj račun. S komitentom sklene špeditersko pogodbo. Za svoje storitve zaračuna provizijo in vse dejanske stroške.

Naloge špediterja:

- Organizira odpravo blaga svojih strank,
- Organizira prevoz z lastnimi in javnimi prevoznimi sredstvi,
- Organizira skladiščenje (v lastnem ali tujem skladišču),
- Ureja dokumente za prehod meja in izvozno/uvozno carinjenje,
- Opravlja še dodatne storitve: zavarovanje blaga, pakiranje in embaliranje blaga, pridobitev veterinarskih in inšpekcijskih potrdil, prodaja trajektnih in tunelskih vozovnic, zelenih kart...
- Organizira prevoze zbirnih pošiljk.

Gospodarski pomen špedicije:

- Prihranek časa pri odpremi in prevozu blaga,
- Prihranek stroškov,
- Ugodnosti pri sklepanju pogodb in poravnavi obveznosti.

13. KAJ JE PRODUKTIVNOST? NAŠTEJTE DEJAVNIKE, KI VPLIVAJO NA PRODUKTIVNOST!

Produktivnost ali storilnost je razmerje med proizvedeno količino in vloženim delom. Lahko računamo produktivnost vseh proizvodnih dejavnikov, navadno pa se omejimo le na produktivnost dela. Pove nam koliko produktov v povprečju naredi en delavec v določenem času.

Faktorji, ki vplivajo na produktivnost so:

- tehnično tehnološki faktorji (novi tehnološki procesi, nova sodobna tehnologija, avtomatizacija, robotizacija, tekoči trak, novi materiali...),
- človeški faktorji (spretnost, znanje, strokovnost..),
- organizacijski faktorji (nove metode dela, organizacija delovnih postopkov, vodenje in upravljanje...)
- naravni pogoji (v kmetijstvu),
- stopnja razvitosti celotnega gospodarstva (zdravstvo, šolstvo, prometna infrastruktura, energetika...).

14. KAJ JE DONOSNOST?

Donosnost ali rentabilnost izraža razmerje med določenim donosom (dobiček, čisti dobiček) in povprečnimi, za to potrebnimi vloženimi sredstvi. Donosnost izračunamo kot razmerje med dobičkom in vloženimi sredstvi (kapitalom), ali kot razmerje med čistim dobičkom in kapitalom. Donosnost nam pove, kako denarnih enot dobička ima podjetje na 100 denarnih enot vloženega kapitala. Izraža se s profitno mero.

Na donosnost vpliva obrat kapitala, predvsem materiala in surovin (potrebno je znižati zaloge in doseči, da kupci čim prej plačajo svoje obveznosti).

Za izračun donosnosti potrebujemo bilanco stanja in izkaz uspeha. Iz bilance stanja dobimo podatke o posameznih delih premoženja, iz izkaza uspeha pa podatke o poslovnem izidu.

Donosnost je pomemben podatek za vlagatelja (investitor bo izbral tisto naložbo, ki mu bo prinesla višji dobiček).

15. KAJ JE EKONOMIČNOST?

Ekonomičnost ali gospodarnost je kazalnik, ki ustvarjene učinke primerja s porabo vseh prvin poslovnega procesa.

Ekonomičnost opredelimo z razmerjem med ustvarjeno količino učinkov in vsemi zanjo potrebnimi stroški ali z razmerjem med prihodki in odhodki.

Pove nam, koliko denarnih enot prihodkov ustvarimo na enoto stroškov. Podjetje je uspešno, če je kazalec gospodarnosti večje od ena. Podjetje povečuje gospodarnost, ko povečuje prihodke in/ali zmanjšuje odhodke (stroške).

16. NAŠTEJTE 4 FAZE GOSPODARSKEGA PROCESA

Proces reprodukcije se odvija v štirih fazah:

- proizvodnja,
- razdelitev,

- menjava in
- potrošnja.

Vse štiri faze povezuje pretok dobrin oz. storitev.

PROIZVODNJA:

je začetna faza procesa družbene reprodukcije. Reprodukcijska se imenuje zato, ker se proces ponavlja. Ločimo:

- enostavno reprodukcijo (pridobivanje dobrin v enakem obsegu),
- razširjeno reprodukcijo (pomeni širitev kapacitet in rast proizvodnje),
- zoženo reprodukcijo (pomeni obnavljanje procesa v zmanjšanem obsegu).

Produkti proizvodnje so dobrine, ki niso samo potrošne, ampak so tudi delovna sredstva, ki jih človek proizvaja za zvišanje produktivnosti.

RAZDELITEV

je bila v naravnem gospodarstvu neposredna, blago za blago.

Danes je posredna, blago - denar - blago.

Z razdelitvijo se določi delež posameznika v skupnem produktu. Razdelitev ni samovoljno določena, pač pa je delež določen z razdelitvijo produkcijskih sredstev med udeležence proizvodnje (lastništvo).

Razdelitev je pomembna faza gospodarskega razvoja. Omogoča življenjski obstoj prebivalcev in vpliva na njihovo prihodnje delo (motivacija). Prevelike razlike povzročajo napetost v družbi in nestabilnost gospodarstva, zato država z davki prerazporeja dohodek.

MENJAVA

se odvija na trgu, kjer se kupuje in prodaja za potrošnjo. Ker sta proizvodnja in potrošnja povezani z menjavo, govorimo o blagovno-denarnem gospodarstvu. Produkt, ki gre na trg se imenuje blago.

POTROŠNJA

je zadnja faza gospodarskega procesa. Pomeni zadovoljitev potreb in obenem zaradi potrošnje je mogoč nov cikel. Ločimo proizvodno porabo, ki pomeni nadomeščanje porabljenih dobrin v fazi proizvodnje. Druga vrsta porabe pa je potrošnja ali končna poraba.

17. NAŠTEJ NAČINE PRENEHANJA POGODBE O ZAPOSLOTVI!

Pogodba o zaposlitvi preneha veljati na naslednje načine:

- sporazumna razveljavitev (dogovor obeh strank, strinjanje obeh),
- odpoved (ene stranke). Mora biti sestavljena v pisni obliki in vročena stranki osebno.
 - redna odpoved s strani delodajalca, iz naslednjih razlogov:
 - poslovni razlog: stečaj –odpravnina,
 - krivdni razlog: kršitev pogodb. obveznosti – konkurenčna prepoved
 - razlog nesposobnosti: nestrokovno delo, malomarnost...
 - izredna odpoved je lahko s strani delavca ali s strani delodajalca.

Delodajalec lahko odpove iz naslednjih razlogov:

- vzgojni ukrep: zaradi zamujanje, neopravičena odsotnost z dela, goljufija, pijanost...
- ne opravi poskusne dobe uspešno,
- v času bolniške ni doma,
- zaradi prestajanja zaporne kazni je odsoten z dela več kot 6 mesecev.

Delodajalec ne sme odpovedati pogodbe :

- nosečnicam in samohranilkam,
- starejšim od 50 let,
- invalidom in delavcem na bolniški,
- predstavnikom delavce: npr. predstavnik sindikata delavcev.

Delavec lahko odpove pogodbo (je upravičen do odpravnine in odškodnine, če je dokazana):

- če mu delodajalec več kot 2 meseca ni izplačal plače ali mu je bistveno nižjo,
 - če mu ne zagotavlja varnih delovnih pogojev,
 - če ga žali, je nasilen do njega, ga ne obravnava enako – glede na spol, raso...
- z odlokom sodišča,
 - s potekom časa, za katerega je bila sklenjena (npr. za določen čas),
 - s smrtjo.

18. KATERE VRSTE ODPOVEDI POGODBE O ZAPOSLOTVI POZNAMO?

Odpoved s strani delodajalca je lahko:

- **redna odpoved** s strani delodajalca, iz naslednjih razlogov:
 - poslovni razlog: stečaj – odpravnina,
 - krivdni razlog: kršitev pogodb. obveznosti – konkurenčna prepoved
 - razlog nesposobnosti: nestrokovno delo, malomarnost...
- **izredna odpoved** je lahko s strani delavca ali s strani delodajalca.

Delodajalec lahko odpove iz naslednjih razlogov:

- vzgojni ukrep: zaradi zamujanje, neopravičena odsotnost z dela, goljufija, pijanost...
- ne opravi poskusne dobe uspešno,
- v času bolniške ni doma,
- zaradi prestajanja zaporne kazni je odsoten z dela več kot 6 mesecev.

Delodajalec ne sme odpovedati pogodbe :

- nosečnicam in samohranilkam,
- starejšim od 50 let,
- invalidom in delavcem na bolniški,
- predstavnikom delavce: npr. predstavnik sindikata delavcev.

Delavec lahko odpove pogodbo (je upravičen do odpravnine in odškodnine, če je dokazana):

- če mu delodajalec več kot 2 meseca ni izplačal plače ali mu je bistveno nižjo,
- če mu ne zagotavlja varnih delovnih pogojev,
- če ga žali, je nasilen do njega, ga ne obravnava enako – glede na spol, raso...

19. V ČEM JE RAZLIKA MED REDNO IN IZREDNO ODPOVEDJO O ZAPOSLOTVI?

Razlika je v tem, da ima delavec pri redni odpovedi pravico do odpovednega roka (le ta je odvisen od časa njegove zaposlitve: od 30 do 150 dni), pri izredni odpovedi pa ne.

20. KAJ JE STVARNA PRAVICA IN VRSTE STVARNIH PRAVIC!

Je pravica fizične ali pravne osebe v odnosu do stvari. V tem odnosu je lahko pravni subjekt:

- imetnik: stvar ima,
- posestnik: stvar ima in uporablja,
- lastnik: stvar ima, jo uporablja in z njo razpolaga.

Vrste stvarnih pravic:

- lastninska pravica,
- služnostna pravica,
- zastavna pravica.

21. ZNAČILNOSTI IN OBLIKE LASTNINSKE PRAVICE!

Je najmočnejša stvarna pravica. Lastnik, ki ima lastninsko pravico nad stvarjo, ima pravico

do: - stvar imeti,
- stvar uporabljati,
- s stvarjo razpolagati (jo lahko proda, podari; lahko jo uniči, vendar le, če s tem nikogar ne ogroža ali mu škoduje).

Oblike lastninskih pravic so naslednje:

- zasebna (privatna) lastnina,
- državna lastnina,
- solastnina (lastninsko pravico na stvari ima več oseb – deleži so določeni: dediči),
- skupna lastnina: deleži niso vnaprej določeni, so pa določljivi (zakonca v zakonski zvezi).

22. KAJ JE KONKURENCA?

Na trgu se oblikuje cena na osnovi ponudbe in povpraševanja. Cena je rezultat konkurence med prodajalci in med kupci. Na trgu je praviloma veliko prodajalcev in kupcev, zato med njimi vlada konkurenca - tekmovanje. Konkurenca je tekmovanje, da bi dosegli čim boljše ceno. Prodajo in nakup lahko opravimo le, če se s prodajalcem sporazumemo o ceni in količini blaga. Konkurenca oblikuje ceno in pokaže:

- kaj in koliko naj podjetja proizvajajo,
- katero tehnologijo naj uporabijo,
- kolikšne dohodke bo kdo dobil.

23. NAŠTEJTE DEJAVNIKE, KI VPLIVAJO NA STOPNJO KONKURENCE!

Na stopnjo konkurence vpliva več dejavnikov:

- število kupcev in prodajalcev,
- istovrstno ali raznoliko blago,
- preseljevanje proizvodnih dejavnikov in
- obveščенost kupcev in prodajalcev.

24. NAŠTEJTE ZNAČILNOSTI POPOLNE KONKURENCE!

Za popolno konkurenco je značilno:

- veliko število kupcev in prodajalcev,
- blago različnih proizvajalcev je za kupca istovrstno - konkurenca je cenovna,
- prosto preseljevanje med panogami za proizvajalce,

- popolna obveščenost tržnih osebkov o tržnih razmerah.

25. KAJ JE GOSPODARSKA RAST?

Gospodarska rast pomeni povečevanje količine proizvodnje v določenem obdobju. Izmeri se s stopnjo rasti realnega BDP (bruto domačega proizvoda). BDP nam pove, kolikšna je tržna vrednost vseh končnih proizvodov in storitev, ki jih določena država proizvede v določenem času (npr. enem letu). Nominalni BDP je izražen v tekočih cenah, realni BDP pa je izražen v stalnih cenah in ga dobimo tako, če iz nominalnega BDP izločimo inflacijo (ga delimo s stopnjo rasti cen ali inflacijo).

Gospodarska rast je eden najpomembnejših ciljev h kateremu stremijo vse države, ker poleg večjega števila proizvodov, prinaša več delovnih mest, višje dohodke, več sredstev za javno (ceste, šole..) in osebno porabo. Uspešno gospodarstvo je tisto, ki dolgoročno raste.

26. NAŠTEJTE DEJAVNIKE, KI VPLIVAJO NA GOSPODARSKO RAST IN OPIŠITE KAKO VPLIVAJO NA GOSPODARSKO RAST!

Kratkoročno je gospodarska rast odvisna od tržnega povpraševanja (število prebivalcev in njihova kupna moč): čim večje je, tem hitreje se bo povečal BDP.

Dolgoročno je gospodarska rast odvisna od proizvodnih dejavnikov:

- delovna sila – prebivalstvo (izobrazba, delovne izkušnje, inovativnost, podjetnost, število prebivalcev in njegova demografska struktura, struktura aktivnega prebivalstva, stopnja brezposelnosti...),
- zemlja – naravno bogastvo (obseg in kakovost kmetijskih zemljišč, gozdov, energetskih virov, rudnega bogastva...),
- kapital – proizvodno bogastvo (vse že ustvarjene dobrine, npr.: osnovna sredstva (stroji, oprema, zgradbe.. v lasti podjetij, države ali prebivalstva), javne dobrine (ceste, železnice...).

Čim več proizvodnih dejavnikov imamo in čim boljši so, tem večji bo BDP. Čim hitreje se količina in učinkovitost proizvodnih dejavnikov povečujeta, tem večja bo gospodarska rast. Na učinkovitost – produktivnost – vplivajo tudi tehnološki napredek- iznajdbe in inovacije, podjetništvo, velikost trga-izvoz in novi trgi, odprtost in struktura gospodarstva. Vsi poslovni dejavniki morajo biti čim bolj polno zaposleni.

27. NAŠTEJTE AKTIVNOSTI DRŽAVE, KI SPODBUJAJO GOSPODARSKI RAZVOJ!

Država mora zagotoviti ugodno gospodarsko, pravno in socialno okolje.

Vpliva lahko tudi na:

količino proizvodnih dejavnikov: domače in tuje naložbe

- učinkovitost proizvodnih dejavnikov: informacijsko – telekomunikacijska infrastruktura, spodbujanje tehnološkega razvoja, podjetništva, manj birokracije
- zaposlenost proizvodnih dejavnikov: aktivna politika zaposlovanja, daven na neizkoriščene zmogljivosti
- stabilnost narodnega gospodarstva: nizka inflacija, varstvo okolja,...
- skrb za zmerno javno porabo, smotrno uporabo proračunskih sredstev, odpravo administrativnih ovir za podjetništvo,...

28. NAŠTEJTE KAZALCE, KI KAŽEJO ŽIVLJENJSKO RAVEN!

Življenjska raven je kazalec gospodarske razvitosti, ki predstavlja življenjske razmere v neki državi. Smoter gospodarstva je zadovoljiti potrebe ljudi, zato je življenjska raven ljudi bistvena ekonomska kategorija. Življenjska raven kaže na razmere v katerih ljudje živijo, kakor tudi na razmere v družbi. Kot enotni kazalec prikaza življenjske ravni uporabljamo BDP/prebivalca.

Kazalci, ki kažejo na razvitost pa so še:

- kazalci družbenih razmer (korupcija, kriminal, razlike med plačami, rasne razlike, razlike med spoloma...)
- splošni kazalci življenjskih razmer:
 - demografskih - stopnja rodnosti, smrtnosti, življenjska doba preb.,
 - zdravstvenih (prehrana, zdravila...),
 - izobraževalnih,
 - stanovanjskih razmerah.
- kazalci delovnih razmer: število dni dopusta, kvalifikacijska struktura...
- kazalci varovanja okolja: poraba energije, rast emisije v okolje, delež ločeno zbranih komunalnih odpadkov...

29. VLOGA DRŽAVE NA EKONOMSKEM PODROČJU!

S pojmom "**država**" danes mislimo na vse institucije, ki usmerjajo družbo:

- vlada
- parlament
- sodstvo
- policija in vojska
- šolstvo, zdravstvo in druga javna podjetja.

V sodobnem gospodarstvu ima država naslednje ekonomske funkcije:

- izboljšanje ekonomske učinkovitosti,
- izboljšanje prerazdelitve dohodka,
- stabilizacija gospodarstva z ukrepi makroekonomske politike,
- izvajanje mednarodne ekonomske politike,
- izboljšanje ekološkega vprašanja.

Omenjene naloge upošteva država na različnih področjih svojega delovanja.

30. OPREDELITE POJEM DRŽAVE BLAGINJE!

Država blaginje zagotavlja:

- polno zaposlenost, sodeluje s sindikati in delodajalci,
- skrbi za gospodarsko rast in razvoj (podpira perspektivne panoge, z zakonodajo vpliva na ugodne pogoje gospodarjenja..),
- skrbi za gospodarsko stabilnost (stabilne cene, obseg denarja v obtoku, zavira zasebni monopol...),
- skrbi za ekološko ravnotežje v družbi,
- odpravlja pomanjkljivosti delovanja trga: določa nekatere cene – predvsem nujnih dobrin oz. blago različno obdavči, nadzira cene pomembnih surovin, ščiti potrošnike s predpisi o kakovosti...
- zagotavlja po netržnih pogojih javne dobrine in storitve: socialno zavarovanje, zdravstvo,
- šolstvo, stanovanja, družbeno blaginjo in podobno,

- zagotavlja prebivalstvu visoko stopnjo socialne varnosti (otroški dodatki, štipendije..),
- omogoča prebivalstvu precejšen vpliv na odločitve, zlasti na lokalni ravni.

Država potrebuje za svoje številne socialne funkcije vse več sredstev, zato povečuje davčno

obremenitev državljanov in podjetij. Ker državi ne uspe več, s sprotnimi pritoki financirati rastoče izdatke, govorimo o fiskalni krizi države blaginje.

31. NAŠTEJTE ZNAČILNOSTI SODOBNE SOCIALNE DRŽAVE!

Osnovne **značilnosti** sodobne države so v:

- prodaji državnih podjetij (*denacionalizacija, privatizacija*)
- liberalizacija gospodarstva (*čim manjše poseganje države v gospodarstvo*)
- zmanjšanju "države blaginje" (*krčenje pravic zdravstva, šolstva, pokojnin,...*)
- podeljevanju koncesij (*koncesijsko oddajanje poslov*)
- čuti se val podjetništva.

Sodobna država si je zadala **tri naloge**:

- gospodarsko rast
- vključevanje revnih v razvoj
- novi prijemi v regionalnem razvoju

32. NAŠTEJTE POMEMBNE MEDNARODNE FINANČNE INSTITUCIJE, KI SO SE RAZVILE Z INTERNACIONALIZACIJO KAPITALA!

Z internacionalizacijo kapitala so se razvile tudi mednarodne bančne in finančne institucije.

- Mednarodni denarni sklad (IMF).
- Mednarodna banka za obnovo in razvoj (IBRD) ali Svetovna banka.
- Evropska investicijska banka.
- Evropska banka za razvoj.

33. KAJ SO TRANSNACIONALNE KORPORACIJE?

Transnacionalne korporacije (TNK) so podjetja, ki imajo vsaj po en obrat v tuji državi. To so multinacionalna podjetja, pri katerem je kapital podjetja združen iz več držav (podružnice). Pojavile so se konec 19. in v začetku 20. stoletja. Menedžment TNK je odgovoren tudi za poslovanje podružnic v drugih državah. Glavni cilj je maksimiranje dobička na nivoju celote.

Področja delovanja TNK: nafta, kovine, avtomobilska industrija, kemija, farmacija, guma, banke, zavarovalnice...

34. KAKO JE NASTALA EU?

Evropska unija je najbolj znana ekonomska integracija. Evropska unija je nastala leta 1957, ko so se posamezne evropske države povezale da bi združene lažje zdržale konkurenčno tekmo proti ZDA in Japonski in proti združenemu bloku evropskih socialističnih držav. EU je formalno nastala s Pogodbo o Evropski uniji oz. Maastrichtsko pogodbo leta 1993, vendar njena zgodovina sega v 50-ta leta. Njen razvoj sloni na teh dogodkih.

Med najbolj razvite članice sodijo: Irska, Luksemburg, Danska, Nemčija, Velika Britanija med najmanj razvite: Slovenija, Litva, Latvija, Slovaška.

VPRAŠANJA ZA 20 TOČK

1. KAJ JE DELNIŠKA DRUŽBA! OPIŠITE JO IN POVEJETE KATERI SO ORGANI UPRAVLJANJA IN NADZORA!

Delniška družba je kapitalska družba, ki ima kapital razdeljen na delnice. Lastniki so delničarji (pravne ali fizične osebe), ki jamčijo le z vloženimi sredstvi. Prednost ustanavljanja d.d. je v tem, da lahko z majhnimi vložki pridemo do velikega kapitala, delnice se lahko prodajajo. Slabost je predvsem v interesih med delničarji in poslovodstvom – upravo (delničarji želijo čim višjo dividendo, uprava pa nove investicije). Delničarji imajo pravice in sicer glasovalno, do udeležbe pri dobičku in do prednostnega nakupa novih delnic. Organi upravljanja so:

- skupščina delničarjev – vsi delničarji oziroma njihovi predstavniki (skliče jo uprava ali določeno število delničarjev, sklepa o spremembah kapitala, preoblikovanju in prenehanju družbe, glasovanje – 1 delnica 1 glas)
- nadzorni svet (imenuje in odpokliče upravo, nadzoruje vodenje poslov in se voli za določeno dobo)
- uprava vodi posle in zastopa družbo, poroča nadzornemu svetu, sestavi letno poročilo in poda predlog delitve dobička.

2. KAJ SE VPISUJE V SODNI REGITSER? KDAJ ZAČNEJO UČINKOVATI PODATKI IZ SODNEGA REGISTRA?

V sodni register se vpisuje:

- ustanovitev družbe
- organiziranje in prenehanje družbe
- firma in sedež
- dejavnost
- pooblastila
- vrsta in obseg odgovornosti v prometu s tretjimi
- podatki iz sodnega registra začnejo učinkovati od dne, ko jih sodišče zabeleži v sodni register. Ti podatki se lahko spreminjajo.

3. PRIMERJAJTE STRATEŠKO IN OPERATIVNO PLANIRANJE IN OPREDELITE RAZLIKE IN POVEZANOST!

Strateško planiranje je grobo in dolgoročno (prodor na nove trge, ustanovitev podružnic, sprememba lokacija podjetja).

Operativno planiranje je kratkoročno in podrobno (plan izobraževanja v tekočem letu, raziskave trga na določenem področju v letošnjem letu).

Operativni plani so praviloma v skladu s strateškimi. Strateški in operativni plani so med seboj povezani. Strateški plani izhajajo iz osnovnega poslanstva podjetja (temeljni cilji, vizija).

Operativni in strateški cilji pogosto niso usklajeni. Primeri:

- podjetja morajo na kratek rok doseči prodajne cilje (čim višja prodaja), dolgoročno pa na trg uvajati nove izdelke, katerih prodaja napreduje počasi
- podjetje želi znižati stroške na kratek rok, na dolgi rok pa želi zvišati kakovost izdelke. Večja kakovost izdelkov običajno pomeni dražje in bolj kakovostne materiale

4. OPIŠITE NAČINE NAVAJANJA KOLIČINE V PRODAJNI POGODBI!

Poznamo več vrst pogodb z vidika navajanja količine:

- pogodbe z natančno navedbo količine, kar pomeni, da se mora naročena količina ujemati z dobavljeno,
- pogodbe s približno navedbo količine ali cirka pogodbe so tiste, kjer je količina približno navedena in so možna odstopanja (npr. 2%). Namen teh pogodb je izkoriščenost transportnih in skladiščnih zmogljivosti.
- pogodbe brez navedbe količine, pri čemer si kupec ponavadi blago najprej ogleda, da dobi približen vtis o količini (primer: kmetijstvo – nakup celotnega pridelovalnega območja).

Pri količini se upoštevajo merske enote: dolžinske (meter), utežne (grami), površinske (m²), prostorninske (m³), votle (liter), število kosov, kartoni, bale, sodi,...

Pri količini se uporabljajo dolžinske, prostorninske, površinske, utežne, votle, embalažne merske enote in število kosov.

Če je količina natančno navedena gre za pogodbe z natančno količino navedbo količine. Poznamo še cirka pogodbe, kjer je količina približno navedena in lahko odstopa za določen odstotek.

Poznamo tudi pogodbe, kjer količina ni navedena – kupec si blago ogleda, da dobi približen ogled nad celotno količino pogodbe.

Pri navajanju količine moramo upoštevati tudi težo embalaže. Pri teži embalaže ločimo med: bruto težo, neto teži in embalažno težo.

Pri količinskih pogojih govorimo še o odbitkih pri teži:

- namečku (če kupite dvakrat po 10 enot, vam pri tretjem nakupu dodamo 1 enoto: 10,10,11) in
- nezaračunanem delu blaga (pri vsakem drugem nakupu vam 1 enote ne bomo zaračunali: 10,9,10,9).

5. OPIŠITE NAČINE NAVAJANJA CENE V PRODAJNI POGODBI!

Cena je v denarju izražena menjalna vrednost blaga in je lahko:

- neposredno navedena, kar je običajno (pas stane 5 EUR)
- posredno navedena, kar je neobičajno (10 pasov za 50 EUR)

Ločimo:

- pogodbe s fiksno ceno – cena je natančno navedena in je ne moremo spreminjati,
- pogodbe z neobvezno ceno, pri čemer jo lahko spreminjamo, če se spremeni kakovost, stroški dobave,...

V prodajni pogodbi se dogovarjamo tudi za popuste in sicer skonto (plačila pred dogovorjenim rokom) ali rabat (zvestobni, količinski,...).

6. KAKO BI LAHKO DOLOČILI DOBAVNE POGOJE V PRODAJNI POGODBI?

Med dobavnimi pogoji je potrebno določiti:

- izpolnitveni čas dobave,
- kraj dobave in
- prenos stroškov.

Izpolnitveni čas dobave:

- kadar ni dogovora velja takoj
- kadar je dogovor:
 - se lahko dogovorimo za takoj
 - se lahko dogovorimo za kasnejšo dobavo (fiksni datum – 30.3. ali navadna terminska dobava - v roku 30. dni)

Kraj dobave:

- kadar je dogovor - velja dogovorjeno
- kadar ni dogovora – velja sedež prodajalca v času , ko smo prodajno pogodbo sklenili

Prenos stroškov: Prenos stroškov transporta, skladiščenja, zavarovanja navadno nosi prodajalec, če ni drugače dogovorjeno.

Del dobavnih pogojev so tudi klavzule – kratke formulacije.

7. KAKO BI LAHKO DOLOČILI KOLIČINO V PRODAJNI POGODBI?

Pri količini se uporabljajo dolžinske, prostorninske, površinske, utežne, votle, embalažne merske enote in število kosov.

Če je količina natančno navedena gre za pogodbe z natančno količino navedbo količine. Poznamo še cirka pogodbe, kjer je količina približno navedena in lahko odstopa za določen odstotek.

Poznamo tudi pogodbe, kjer količina ni navedena – kupec si blago ogleda, da dobi približen ogled nad celotno količino pogodbe.

Pri navajanju količine moramo upoštevati tudi težo embalaže. Pri teži embalaže ločimo med: bruto težo, neto težo in embalažno težo.

Pri količinskih pogojih govorimo še o odbitkih pri teži:

- namečku (če kupite dvakrat po 10 enot, vam pri tretjem nakupu dodamo 1 enoto: 10,10,11) in
- nezaračunanem delu blaga (pri vsakem drugem nakupu vam 1 enote ne bomo zaračunali: 10,9,10,9).

8. KAKO BI LAHKO DOLOČILI KAKOVOST V PRODAJNI POGODBI?

Pri določanju kakovosti si lahko pomagamo z ogledom blaga, opisom (racionalno – računsko izražen ali pa iracionalno - ni računsko izražen) in sliko – dopolnjuje opis.

Kvaliteto lahko določa tudi blagovna znamka, tip (poenotenje – npr. pri avtu), standard

(oblika, lastnosti, pojme, izmere, kontrole, varnostne predpise,...), trgovski razred (I., II, III).

Pri kakovosti so v uporabi tudi vzorci in modeli poskušanja, s katerimi lahko preverjamo naročeno blago, lahko predčasno poskusimo blago,...

9. KAKO BI LAHKO DOLOČILI PLAČILNE POGOJE V PRODAJNI POGODBI?

Določiti moramo:

- izpolnitveni kraj in
- čas plačila.

Izpolnitveni kraj plačila je kraj, kjer mora kupec blago plačati.

Izpolnitveni čas plačila je čas, v katerem mora kupec blago plačati in ločimo:

- predplačilo (pred dobavo) – avans (kupec delno financira prodajalca, prodajalec ima zagotovilo, da bo kupec prevzel blago)
- promptno plačilo (pri dobavi ali ob prejemu računa)
- poznejše plačilo z določenim plačilnim rokom
- posebne oblike plačila kot je obročno odplačevanje, pri čemer mora biti prodajna pogodba sestavljena v pisni obliki (ZVP)

V primeru neplačila nam prodajalec lahko zaračuna zamudne obresti.

Del plačilnih pogojev je tudi ara (del kupnine – če kupec odstopi ostane ara prodajalcu, obratno vrne dvojno kupcu).

Odbitki pri ceni kot sta rabat in skonto so prav tako del plačilnih pogojev. Skonto je vezan na čas plačila, rabat pa priznava prodajalec iz različnih razlogov (uvajanje izdelka, razprodaja, napaka, količinski rabat).

10. OPIŠITE KAZALCE USPEŠNOSTI POSLOVANJA PODJETJA?

Splošno ekonomsko načelo se glasi doseči maksimalen rezultat z danimi sredstvi oziroma doseči dane rezultate z minimalnimi sredstvi. Uspešnost lahko zmerimo, če primerjamo rezultat s sredstvi. Mero uspešnosti lahko izrazimo na več načinov:

- načelo produktivnosti,
- načelo ekonomičnosti in
- načelo donosnosti.

Produktivnost osvetli uspešnost poslovanja z vidika delovnega časa - običajno v naturalnih količinah, in je tehnična mera uspešnosti poslovanja.

Z razvojem menjave je ekonomika razvila novo mero uspešnosti za presojanje rezultatov poslovanja - **ekonomičnost**. Pri njej je postavljen v ospredje stroškovni vidik uspešnosti poslovanja - obvladovanje stroškov.

Lastništvo nad produkcijskimi faktorji pa je privedlo do nove mere uspešnosti - **donosnost**. Zanima nas rezultat - dobiček, glede na angažirana sredstva - kapital lastnikov

11. OPIŠITE ODNOS MED PRODUKTIVNOSTJO IN EKONOMIČNOSTJO!

Z vidika ekonomičnosti je lahko povečevanje produktivnosti tudi neracionalno, če vodi do višjih stroškov na enoto proizvoda.

Večja produktivnost je ekonomsko upravičena le tedaj, če se poveča tudi ekonomičnost ali če ostane vsaj nespremenjena.

Prav zaradi tega ker se produktivnost in ekonomičnost ne gibljeta vedno v skladu, moramo pri presojanju uspešnosti gospodarjenja upoštevati obe meri uspešnosti.

12. OPREDELITE KORISTNOST KAZALCEV POSLOVANJA!

Kazalci poslovanja so koristni le, če pri sprejemanju poslovnih odločitev upoštevamo:

- da kazalci poslovanja nimajo izrazne moči brez primerjave:
 - primerjamo lahko načrtovano z doseženim,
 - časovno (letošnje podatke z lanskimi) ali
 - med podjetji (npr. podjetje A in B) ali med panogami (npr. podjetje A in panogo),
- da kazalcev ne smemo samostojno obravnavati; obravnavamo jih skupaj z drugimi kazalci,
- rezultati kazalcev so lahko popačeni, če so pri izračunu nismo upoštevali točnih in pravih podatkov.

13. OPIŠI CESTNI IN LETALSKI PROMET! (prednosti in pomanjkljivosti, gospodarski pomen)

PREDNOSTI CESTNEGA: Možnost dostave blaga »od vrat do vrat« - odpadejo stroški dodatnega skladiščenja, prekladanja, embaliranja..., prevoz je možen po vseh poteh.

SLABOSTI: Prometni zastoji, zapore cest, vremenski vplivi (sneg), onesnaževanje okolja, hrup,... Ogrožanje prometne varnosti zaradi zastojev, ki jih povzročajo tovornjaki s priklopniki.

GOSPODARSKI POMEN: Prevladuje pri prevozih na krajše razdalje, sicer je potrebna kombinacija z železnico ali drugimi nosilci prometa.

PREDNOSTI LETALSKEGA: Hiter prevoz, varen (pazljiv) prevoz brez pogostega prekladanja

SLABOSTI: Najdražji prevoz, potrebno vmesno skladiščenje, prekladanje, potreben dodatni transport, onesnaževanje okolja, odvisno od voznega reda in sezonskih nihanj v prevozih.

GOSPODARSKI POMEN: Hrup in gneča na letališčih povzročajo odpor okoljevarstvenikov, cena kerozina vpliva na poslovanje letalskih družb.

14. OPIŠI ŽELEZNIŠKI IN POMORSKI PROMET ! (prednosti in pomanjkljivosti, gospodarski pomen)

PREDNOSTI ŽELEZNIŠKEGA: Relativno poceni, relativno visoka hitrost, točnost – vozni red, varnost in udobnost, manjši hrup in onesnaževanje, nizka poraba energije, možnost prevoza množičnih tovorov, precejšnja dostopnost...

SLABOSTI: Ni možna dostava »od vrat do vrat«, potrebno vmesno prekladanje, skladiščenje, prevoz odvisen od voznega reda. Prevladuje za daljše razdalje in masovne tovore.

GOSPODARSKI POMEN: Prevladuje za daljše razdalje in masovne tovore.

PREDNOSTI POMORSKEGA: Najcenejši prevoz, najvarnejši in najbolj čist za okolje.

SLABOSTI: Potrebno vmesno skladiščenje, prekladanje, potreben dodatni transport.

GOSPODARSKI POMEN: 90% vsega tovora je pripeljano po morju, ladjarji so zavezani k spoštovanju mednarodne konvencije o varovanju okolja.

15. OPIŠITE RAZLIKO MED NOMINALNO IN REALNO PLAČO oz. mezdo!

Nominalna plača je v denarnih enotah izražen absolutni znesek plače, ki jo prejme posamezni delavec. Nominalno plačo dobimo tako, da k neto plači prištejemo vse dodatke (stroški prehrane, prevoza) in odštejemo vse odbitke (krediti, članarina sindikatu, dodatno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje).

Z nominalno plačo ne moremo primerjati kupne moči delavcev med državami, saj so cene dobrin različne. To nam pove realna plača. Predstavlja nam količino dobrin, ki jih je mogoče kupiti z nominalno plačo. Če nominalna plača ob naraščanju cen ostaja enaka, se realna plača zniža.

16. OPIŠITE RAZLIKO MED CENOVNO IN NECENOVNO KONKURENCO! POJASNITE NA PRIMERU!

Nekatere panoge proizvajajo enako blago ne glede na to, katero podjetje ga proizvaja. Večinoma nam je vseeno kdo je pridelal jabolko ali krompir, zato na naš nakup vpliva le cena. Ponudniki konkurirajo s ceno, zato je to cenovna konkurenca. Primer je kruh, mleko.

Kadar ponudniki ne konkurirajo le s ceno, zato je to necenovna konkurenca. V tem primeru na naš nakup vplivajo še drugi dejavniki:

- blagovna znamka, ime proizvajalca
- kakovost blaga,
- modne smernice,...
- ponudniki ne konkurirajo le s ceno, zato je to **NECENOVNA KONKURENCA**

17. OPIŠITE MONOPOL!

Monopol je oblika trga, na katerem potrebe kupcev zadovoljuje en sam ponudnik. Proizvod nima nadomestka, ovire za vstop novih konkurentov na trg pa so velike. Pravi monopoli so danes redki, tipično obstajajo le z vladno zaščito:

- elektrika,
- komunalne storitve,
- voda,
- železnice,
- pošta...

18. ALI JE MONOPOL ENAKO UČINKOVIT KOT POPOLNA KONKURENCA?

Monopol ni enako učinkovit kot popolna konkurenca, vzroki so naslednji:

- višje cene (kupci lahko kupimo manj)
- manjša proizvodnja dobrin (kot bi jih lahko)
- proizvodni dejavniki niso racionalno uporabljeni (ker ne proizvajajo z najmanjšimi stroški)
- počasnejši tehnološki napredek (ni konkurence, počasnejše inovacije)

19. OPIŠITE OLIGOPOL!

Danes v sodobnem gospodarstvu prevladujejo oligopolni trgi, kjer trg obvladuje manjše število velikih proizvajalcev. Konkurenca na takšnih trgih je necenovna. Značilnost oligopola je, da lahko vsako podjetje vpliva na tržno ceno: v letalski industriji lahko znižanje cen enega letalskega prevoznika sproži cenovno vojno, ki zniža cene vseh konkurentov. Ovire za vstop novih konkurentov so velike.

Primeri oligopolnih trgov:

- letalska industrija,
- mobilna telefonija,
- trg nafte...

20. NAŠTEJ RAZLOGE ZA IZREDNO ODPOVED POGODBE S STRANI DELODAJALCA IN DO ČESA JE DELAVEC UPRAVIČEN?

Delodajalec lahko odpove (izredna odpoved) pogodbo o zaposlitvi iz naslednjih razlogov:

- če delavec ne opravi uspešno poskusne delovne dobe,
- če delavec naredi kaznivo dejanje (je sodno na prestajanju zaporne kazni in je odsoten z dela več kot 6 mesecev),
- če mu je izrečen vzgojni ukrep (neopravičena odsotnost z dela, zamujanje.....),
- če v času bolniške ne spoštuje navodil zdravnika.

Delavec v primeru izredne odpovedi delodajalca ni upravičen do odpovednega roka, niti do odškodnine ali odpravnine.

21. ZA KATERE KATEGORIJE DELAVCEV VELJA PRAVNO VARSTVO PRED ODPOVEDJO?

Pravno varstvo pred odpovedjo velja za naslednje kategorije delavcev:

- delavke nosečnice in samohranilke,
- invalidi in delavci na bolniškem staležu,
- starejši delavci nad 50 let,
- predstavniki delavcev – sindikalni poverjeniki.

22. RAZLOŽI SLUŽNOSTNO PRAVICO! KAJ JE VSEBINA ZASTAVNE PRAVICE?

Služnostna pravica je stvarna pravica na tuji stvari. Služnostna pravica omejuje lastninsko pravico (lastnik stvari, na kateri je oblikovana služnostna pravica, **mora** dopustiti uresničevanje služnostno pravico upravičencu).

Najpogostejša je služnostna pravica na nepremičnini. Nepremičnina, v korist katere je služnost ustanovljena, imenujemo gospodujoča stvar (hiša, ki nima dostopa s ceste). Nepremičnina, na kateri pa se služnost izvaja, pa imenujemo služneča stvar (sosedovo zemljišče za dostop do hiše).

Ta pravica je prenosljiva in se prenaša z lastniki (dediči); ob prodaji nepremičnine, se prenese oz. proda na novega lastnika tudi služnostna pravica. Vknjižena je v zemljiški knjigi na listu C – bremenski list

Zastavna pravica je tudi stvarna pravica na tuji stvari. Nastopi v odnosu med dolžnikom in upnikom. Dolžnik obdrži lastninsko pravico nad stvarjo, upnik pa dobi zastavno pravico na stvari (dolžnik je zastavodajalec, upnik je zastavojemalec). Dolžnik lahko zastavi stvar (nepremičnino ali premično stvar), za čas, ko je dolžan (kot oblika garancije). Upnik s tem dobi možnost, da zastavljeno stvar proda, če dolžnik svojega dolga do roka zapadlosti ne poravnava. V nasprotnem primeru ostaja zastavljena stvar v lasti dolžnika.

Zastavna pravica na nepremični stvari se imenuje hipoteka, na premični pa ročna zastava. Hipoteka je vpisana v zemljiško knjigo in ob prodaji nepremičnine bremeni novega lastnika (hipoteka se s prodajo prenaša na novega lastnika).

23. VRSTE ZAVAROVANJ (PO ROČNOSTI, PO OBVEZNOSTI, PO VSEBINI)!

Vrste zavarovanj po ročnosti:

- dolgoročno zavarovanje (sklenjeno za dobo 1 leta in več; npr. vsa življenjska zavarovanja,
- kratkoročno zavarovanje (za čas od 1 dne do več mesecev; npr. zavarovanje posevkov, plodov, prirediteljev...)

Vrste zavarovanj po obveznosti:

- obvezno zavarovanje: obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti, obvezno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, zavarovanje potnikov v javnem prometu...
- prostovoljno zavarovanje: premoženjska zavarovanja, nezgodna zavarovanja...

Vrste zavarovanj po vsebini:

- premoženjsko zavarovanje: zavarovanje osebnega premoženja ali zavarovanje poslovnega premoženja,
- osebno zavarovanje:
 - zdravstveno zavarovanje (obvezno, prostovoljno, nadstandardno...),
 - nezgodno zavarovanje (šolarji, športniki, umetniki...)
 - življenjsko zavarovanje (naložbeno življenjsko zavarovanje, osnovno življenjsko zavarovanje, rentno, dodatno – prostovoljno pokojninsko zavarovanje...).

24. VRSTE PREMOŽENJSKIH ZAVAROVANJ!

Premoženjsko zavarovanje zajema vse oblike zavarovanj premoženja. Ločimo:

- zavarovanje osebnega premoženja
 - zavarovanje nepremičnin (zgradb in zemljišč),
 - zavarovanje premičnin:
 - avtomobilsko zavarovanje, zavarovanje računalniške opreme, aparatov bele tehnike...

- zavarovanje dejavnosti v prostem času (turistično potovanje-prtljaga in osebje, odpoved potovanja...)
- zavarovanje dopolnilnih dejavnosti (glasbenih instrumentov, zavarovanje posevkov in plodov, zavarovanje živali...).
- zavarovanje poslovnega premoženja
 - poslovne nepremičnine in premičnine (poslovne zgradbe, stroji, oprema, prevozna sredstva...),
 - zavarovanje odgovornosti (poklicna objektivna odgovornost: zavarovanje profesorjeve odgovornosti ob spremstvu dijakov na športnem dnevu...),
 - zavarovanje poslovnega rizika: izpad dohodka, investicij...

25. VRSTE OSEBNIH ZAVAROVANJ!

Vrte osebnih zavarovanj:

- zdravstveno zavarovanje:
 - obvezno zdravstveno zavarovanje (ZZZS) je namenjeno kritju osnovnih zdravstvenih storitev. Plačuje ga vsaka zaposlena oseba mesečno (delodajalec odvaja iz bruto plač-cca 13%),
 - prostovoljno (nadstandardno) zdravstveno zavarovanje je namenjeno kritju nadstandardnih zdravstvenih storitev (stroški operacij, zobna protetika, slušni naparati, zdravila na recept-nadstandardna, hospitalizacija in zdravljenja v tujini...). Sredstva odvaja zavarovanec sam, mesečna premija trenutno znaša 24,59€.
- nezgodno zavarovanje

je prostovoljno zavarovanje za osebe od starosti od 14 do 75 leta (vse telesne poškodbe: padci, poškodba v prometni nesreči, piki, ugrizi..., kar lahko pripelje tudi do smrti ali trajne invalidnosti. To zavarovanje krije vse stroške zdravljenja, ki so posledica poškodbe, dnevno odškodnino odsotnosti z dela, tudi pogrebne stroške (za primer smrti).
Posebna zavarovanja so *nezgodna zavarovanja športnikov* ali *pa zavarovanja otrok* (od 0 let do šole) in *zavarovanja mladine* (šoloobvezni otroci do 14 leta starosti).
- življenjsko zavarovanje

je oblika dolgoročnega zavarovanja oseb. Možne so naslednje oblike:

 - osnovno življenjsko zavarovanje
 - življenjsko zavarovanje s kritjem kritičnih bolezni (npr.dedne bolezni),
 - življenjsko zavarovanje 50 PLUS (za osebe starejše od 50 let),
 - naložbeno življenjsko zavarovanje (kombinacija *varčevanja v vzajemnih skladih* in osnovnih *življenjskih zavarovanj*)-višji donosi,
 - rentno zavarovanje – premišljena naložba v prihodnost
 - prostovoljno (dodatno) pokojninsko zavarovanje- premišljena naložba v prihodnost

26. STORITVE POSLOVNIH BANK IN NJIHOV POMEN ZA GOSPODARSTVO!

Poslovne banke zbirajo finančne prihranke gospodinjstev in posameznikov v obliki denarnih vlog, jih združujejo v večje zneske in posojajo večjim investitorjem oz.

podjetjem, gospodarstvu. Zagotavljajo nemoten pritek finančnih sredstev v gospodarstvo. Za kritje rizika oblikujejo obvezne rezerve (iz dobička).. oblikujejo se lahko le v delniške družbe – najmanj 5 delničarjev.

Storitve bank so:

- sprejem vse vrste denarnih vlog pravnih in fizičnih oseb,
- daje kredite podjetjem in posameznikom,
- najema kredite pri centralni banki ali drugih domačih in tujih bankah,
- opravlja posle plačilnega prometa,
- opravlja devizne posle,
- izdaja vrednostne papirje, plačilne in kreditne kartice,
- kupuje in prodaja vrednostne papirje,
- hrani vrednostne papirje in druge vrednosti.

27. RAZLOŽITE POMEN TURIZMA ZA NARODNO GOSPODARSTVO IN GLAVNE DEJAVNIKE TURISTIČNE PONUDBE!

➤ Dejavniki turistične ponudbe:

To so turistične agencije, gostinska podjetja, prevozniki in dejavnosti katerih turizem ni osnovna dejavnost(naravne, družbene dobrine).

Turistična ponudba je TOGA, saj je:

- prostorsko vezana na določen kraj,
- vezana na turistično sezono,
- stroški vzdrževanja turističnih objektov so fiksni (celo leto).

➤ Razvoj turizma in posledice:

1. Učinek turizma na domači bruto proizvod:

Turizem prinaša razvoj določenemu kraju, celotni državi. Turisti na potovanjih zapravijo veliko več kot doma. Turizem ima velik delež v bruto domačem proizvodu.

BRUTO DOMAČI PROIZVOD – je tržna vrednost vseh končnih proizvodov in storitev, ki jih ustvari država v enem letu.

TRŽNA VREDNOST – vsota količin pomnoženih s cenami.

2. Učinek turizma na plačilno bilanco države:

Tuji turisti kupujejo turistične storitve v SLO in tako ustvarjajo **NEVIDEN IZVOZ**. Gre za prelivanje dohodka iz ene države v drugo, to omogoča hitrejši gospodarski napredek, predvsem nerazvitim državam – dohodek od mednarodnega turizma.

PLAČILNA BILANCA – je statistični izraz, ki za določeno obdobje zajema ekonomske transakcije(prenos blaga, denarja, storitev) med državo in tujino.

3. Vpliv turizma na zaposlenost in rast življenjskega standarda:

V gostinstvu in turizmu se ponujajo možnosti zaposlovanja. Turizem omogoča zaposlitev v domačem kraju -> Bohinj in zato zmanjšuje odseljevanje prebivalstva.

4. Drugi gospodarski učinki turizma:

- Nekateri izdelki se proizvajajo samo za potrebe turizma,
- postavljajo se novi objekti(hoteli, hiše) in nova infrastruktura,

- v kmetijstvu se proizvaja več v namen turizma,
- turizem pospešuje razvoj bančništva, storitvena obrt in tudi negospodarske dejavnosti,
- ekonomsko vrednost dobijo tudi naravne znamenitosti(morje, gore, lep razgled)

4. Negativne posledice razvoja turizma:

V mednarodnem pogledu je turizem najhitrejša rastoča dejavnost, kar povzroča ekološke probleme:

- gradnja hotelov v neokrnjeni naravi,
- prometna gneča,
- odpadki in onesnaževanje morja, rek, jezer,
- gneče v trgovinah, na cesti,
- večja poraba elektrike in vode,
- povečana nevarnost požarov.

28. OPREDELITE PASIVNE POSLE FINANČNIH USTANOV!

Pasivni posli finančnih ustanov predstavljajo zbiranje denarnih sredstev v obliki bančnih vlog. Ločimo:

- o **vloge na vpogled** (a vista vloge): jih dvigujemo vsak čas. Namenjene so izvajanju tekočega plačilnega prometa. Obrestujejo se minimalno- do 0,2% letno.
- o **vezane vloge** so običajno večji zneski, ki se vežejo za določeno obdobje. Obrestujejo se bolj stimulatивно kot vloge na vpogled(npr. od 3-5% letno). Obrestne mere se razlikuje od banke do banke. Vezava sredstev je možna :
 - z določitvijo določenega datuma dviga (npr. 3 mesece, 60 dni...),
 - z dopustitvijo odpovednega roka (napovedati odpoved nekaj dni vnaprej)
- o **hranilne vloge** oz vloge na hranilnih knjižicah, katerih dvig je možen le ob predložitvi hranilne knjižice, ki se glasi na imetnika.

29. ALI VISOKA GOSPODARSKA RAST VEDNO VPLIVA NA VEČJO KAKOVOST ŽIVLJENJA? POJASNITE!

Gospodarska rast je cilj h kateremu stremijo vse države, ker povečuje število delovnih mest, dohodke, javno in zasebno porabo.

Posledica gospodarske rasti je zastrupljena voda, ozračje, izčrpavanje naravnih virov, uničevanje okolja, manj prostega časa,...

Gospodarska rast ne izboljša vedno tudi blaginje, v nekaterih pogledih ga celo slabša.

30. KAJ SO PRIMERJALNE PREDNOSTI? OPIŠITE!

Nekatere države so pri nekaterih izdelkih ali storitvah zelo uspešne: po vsem svetu slovijo italijanski čevlji, francoski siri, finski telefoni, švicarske ure,... Države se specializirajo za proizvodnjo takih dobrin in jih izvažajo. Večina držav nima tako izrazitih prednosti, vendar kljub temu nekatere proizvode bolje proizvaja kot druge države. Proizvodne dejavnike mora država usmeriti v proizvodnjo tistih dobrin, ki jih najbolj učinkovito proizvaja. Take dobrine se proizvajajo v izobilju, zato jih lahko izvažamo. Tiste dobrine in storitve, ki jih ne moremo učinkovito proizvajati, uvažamo. Taka mednarodna delitev dela povečuje ekonomsko učinkovitost in blaginjo, saj vse države pridobijo več dobrin kot bi jih lahko proizvedle same. Pri odločitvi o mednarodni trgovini mora država upoštevati primerjalne prednosti.

Primerjalne prednosti so tiste dobrine in storitve, ki jih proizvaja učinkoviteje kot druge dobrine in tako najbolje uporabi proizvodne dejavnike.

31. KAJ JE GOSPODARSKA ODPRTOST GOSPODARSTVA IN KAJ JE MEDNARODNA KONKURENČNOST?

Ker posamezna država ne proizvaja vseh proizvodov, ki jih potrebuje, je prisiljena uvažati; po drugi strani pa za določene proizvode ustvari presežke, ki jih poskuša izvoziti. Vsaka država je prisiljena uvoziti vsaj del proizvodov in storitev, ki jih potrebujejo njeni prebivalci, ker jih sama ne proizvaja (ali: večina držav proizvaja presežke, te pa poskuša izvoziti). Odprtost merimo z deležem uvoza oziroma izvoza v BDP. Mednarodna konkurenčnost je sposobnost vsake države, ki skrbi za svoje izvozne sposobnosti, gospodarska razvitost, širši gospodarski razvoj.

32. OPIŠITE TRGOVINSKO BILANCO?

Trgovinska bilanca prikazuje velikost izvoza in uvoza blaga. Saldo trgovinske bilance izračunamo kot razliko med izvozom in uvozom. Trgovinska bilanca ima lahko primanjkljaj ali presežek. Saldo trgovinske bilance je pozitiven (trgovinska bilanca ima presežek), kadar je izvoz večji od uvoza, in negativen (trgovinska bilanca ima primanjkljaj), kadar je uvoz večji od izvoza.

33. KAJ JE ZNAČILNO ZA GEOGRAFSKO STRUKTURO SLOVENSKE ZUNANJE TRGOVINE?

Geografska struktura slovenske zunanje trgovine:

- naše najpomembnejše zunanjetrgovinske partnerice so države EU,
- več kakor 60-odstotkov slovenskih zunanjetrgovinskih tokov poteka z EU,
- več kakor 20-odstotkov slovenskih zunanjetrgovinskih tokov poteka z Nemčijo,
- odvisnost od EU je po mnenju ekonomistov prevelika,
- slovenske zunanjetrgovinske tokove bi bilo treba bolj razpršiti,
- šibki gospodarski tokovi s hitro rastočimi trgi: Azija (Kitajska), Vzhodna Evropa.

34. OPIŠITE PLAČILNO BILANCO!

To je prikaz vseh ekonomskih transakcij države s tujino v določenem letu. Sestavljata jo dva osnovna računa:

- tekoči
- kapitalsko-finančni račun

Na tekočem račun so zapisana vsa plačila blaga, storitev, dohodki od dela in kapitala ter transferna plačila.

Kapitalsko-finančni račun vključuje nakupe premoženja, kreditne tokove s tujino in mednarodnih denarnih rezerv.

V plačilni bilanci so zabeležena vsa plačila, ki gredo legalno preko državne meje, v trgovinski bilanci pa je prikazana velikost uvoza in izvoza.

35. PREDNOSTI IN SLABOSTI VSTOPA SLOVENIJE V EU?

Prednosti so:

- prost pretok blaga, kapitala in delovne sile bo povečal konkurenčnost na enotnem trgu in silil podjetja k večji ekonomski učinkovitosti, inovativnosti, zniževanju stroškov in k povečanju produktivnosti
- večji pritok tujega kapitala
- dostop do novih tehnologij
- večja mobilnost delovne sile
- dostop do evropskega trga znanja (mobilnost študentov)
- večje možnosti za znanstveno sodelovanje

Slabosti so:

- Stroški za uvajanje pravnega reda EU, za zgraditev in delovanje ustreznih institucij ter delovanje EU
- Stroški prestrukturiranja nekonkurenčnih panog in kmetijstva
- Zmanjšanje nacionalne suverenosti
- Izguba avtonomije v uresničevanju ekonomske politike

36. NAŠTEJTE IN OPIŠITE INSTITUCIJE EU!

Evropsko komisijo sestavlja 27 komisarjev - po en iz vsake države članice - ki pokrivajo posamezna področja. Vendar pa je 'Komisija' tudi institucija, kjer dela 25.000 ljudi.

Svet EU je osrednji organ političnega odločanja v EU. Zastopa države članice, njegova sestava je odvisna od tematike na dnevnem redu. Svet EU je skupaj z Evropski parlament je edinstvena nadnacionalna institucija, katere člani so izvoljeni demokratično na splošnih neposrednih volitvah.

Parlament zastopa interese evropskih državljanov, ki so danes združeni v Evropski uniji. Evropski poslanci si s Svetom EU delijo zakonodajno pristojnost, zato ima EP velik vpliv na vsakdanje življenje 492 milijonov evropskih državljanov.

37. RAZLOŽITE POMEN TURIZMA ZA NARODNO GOSPODARSTVO IN GLAVNE DEJAVNIKE TURISTIČNE PONUDBE!

38. OPREDELITE PASIVNE POSLE FINANČNIH USTANOV!

VPRAŠANJA ZA 30 T

- 1. PRIMERJAJTE D.O.O. IN D.N.O.! KATERO DRUŽBO BI USTANOVILI, ČE VESTE, DA BODO VAŠI POSLI TVEGANI?**
- 2. VZROKI ZA PRENEHANJE POSLOVANJA DRUŽB IN NAČINI PRENEHANJA!**
- 3. OPIŠI STEČAJNI POSTOPEK PODJETJA!**
- 4. OPIŠI PRISILNO PORAVNAVO PODJETJA!**

- 5. DIREKTOR PODJETJA SONČEK D.O.O. ŽELI DOSEČI VEČJO MOTIVACIJO ZAPOSLENIH ZA DELO. KAKŠEN STIL VODENJA (KATERE POZNATE) MU PRIPOROČATE? RAZLOŽITE IN UTEMELJITE!**
- 6. KATERE STILE VODENJA PREDSTAVLJAJO NASLEDNJI PRIMERI! UTEMELJITE SVOJ ODGOVOR!**
- Vodja oddelka pravi: "Če svojim delavcem ne predpišem vseh podrobnosti, delajo nekateri same neumnosti".
 - Direktor meni: "Mojim ljudem ni treba več tednov reči ali delajo dobro ali slabo, sami vedo najbolje, kaj morajo delati."
 - Vodja prodaje ugotavlja: "Danes sta me g. Jutranji in ga. Večerna v dvournem pogovoru prepričala, da je njihov načrt o razdelitvi prodajnih področij boljši od mojega."
- 7. KAKO SE LAHKO V NASLEDNJIH PRIMERIH DOLOČI KAKOVOST BLAGA? (lahko kombinirate več postopkov ter jih opišete)**
- Trgovec s športnimi oblačili želi kupiti kopalke za naslednjo sezono.
 - Klemen želi kupiti nov televizor.
 - Trgovec z železnino želi pisno naročiti vodovodne cevi.
 - Na osnovi kataloške prodaje kupite kuhinjsko posodo.
- 8. PRODAJNA POGODBA VSEBUJE NASLEDNJA DOLOČILA:**
»Dobava blaga do 10. septembra tega leta.«
- a) ALI JE TO FIKSNI ALI TERMINSKI POSEL? RAZLOŽI!
» V soboto prirejate rojstnodnevno zabavo. V Piceriji Romantika ste naročili 25 mini pizz. K naročilu ste priložili kopijo poslanega vabila.«
- B) ANALIZIRAJ IN PRIMERJAJ OBE VRSTI DOBAVE?
- 9. V PRODAJALNI POGODBI SE ZA PRIMER, DA PRODAJALEC NE BO MOGEL PRAVOČASNO DOBAVITI BLAGO, DOGOVORIJO ZA PENALE V VIŠINI 300 EUROV. PRODAJALEC PREKORAČI DOBAVNI ROK IN PLAČA PENALE. IZJAVI, DA JE POGODBA IZPOLNJENA.**
- a) Ali ravna prodajalec v tem primeru pravilno?
b) Opreделите razlike v ravnanju, če je določena v pogodbi skesnina!
- 10. PRODAJALEC TALNIH OBLOG SE JE ODLOČIL, DA BO ZAČEL PRODAJATI TUDI ČISTILA ZA TALNE OBLOGE IN DEKORATIVNE DODATKE.**
- a) Ali gre v tem primeru za širitev
- proizvodnega programa ali
- asortimenta?
- b) Kako bi označili takšno širitev?
- c) Katere dodatne storitve bi lahko še ponudili?

11. PO POKLICNI MATURI V NEDELJO PROSLAVLJATE USPEH S PRIJATELJI. V GOSTILNI PLAČATE ZA ŠTIRI OSEBE KOSILO V VIŠINI 45 EUROV.

- a) Ali je gostilničar dolžan izstaviti račun?
- b) Opredelite bistvene sestavine računa upoštevajoč zakon o davku na dodano vrednost!

12. ZA KAKŠNE VRSTE ODGOVORNOSTI GRE V NASLEDNJIH PRIMERIH? DOLOČI ŠE, KDO JE OŠKODOVANEC, KDO OŠKODOVALEC IN ZA KAKŠNO VRSTO ŠKODE GRE!

- a) Jože je menil, da je France posadil trte na njegovi njivi, zato jih je posekal.
- b) Maja je med vožnjo spregledala kolesarja in ga zbila s ceste v občestno ograjo. Kolesar je utrpel težje telesne poškodbe, kolo je uničeno, občestna ograja tudi.
- c) Zdenka je v parku sprehajala svojega psa na povodcu. Nasproti je prišel Jure s svojim psom, ki ni bil privezan. Juretov pes se je približal Zdenkinemu in ta ga je napadel in ga poškodoval.
- d) Gospod Novak je v toplicah padel na spolzkih tleh v bazenu in si poškodoval roko.
- e) Gospa Bogataj je hodila po pločniku v središču mesta. Na glavo ji je padla ledena sveča. Imela je hud glavobol in en teden ni bila zmožna za delo.
- f) Ana je Sari posodila prenosni računalnik. Sarino stanovanje je bilo zaradi naraslih rek poplavljen in tudi računalnik je bil uničen.

13. Analiziraj naslednja odškodninska razmerja in presodi, ali so veljavna, nična ali izpodbojna.

- a) Marko je svojemu sodelavcu večkrat posojal svoj novi avtomobil, ker mu je Andrej grozil, da ga bo sicer zatožil njegovi ženi, da jo vara s sodelavko.
- b) Nuša ima pogodbo o zaposlitvi za določen čas, zato ne dobi bančnega kredita. Z znancem sta sklenila posojilno pogodbo za 5.000 evrov, v kateri se je Nuša zavezala, da bo znancu povrnila 7.000 evrov v 3 letih.
- c) Breda je z gospodom Mihaličem sklenila najemno pogodbo za garsonjero v Ljubljani. Stanovanje si je ogledala. Gospod Mihalič ji je zatrdil, da je prenovljeno in v brezhibnem stanju. Kmalu po vselitvi je Breda ugotovila, da odtok v kopalnici pušča in da v stanovanju ni tople vode. Če bi to vedela prej, ne bi najela stanovanja. Plačala pa je že 3 mesece vnaprej.
- d) Marta je kupila umetniško sliko. Ko jo je želela prodati, je ugotovila, da je ponaredek.
- e) V gostilni si naročil pomarančni sok. Natararica ti je prinesla breskovega. Ti si ga spil.
- f) Ustno se dogovorite za nakup kuhinje, ki jo boste plačali na obroke.

14. KATERE VREDNOSTI LAHKO ZAVZAME KOEFICIENT EKONOMIČNOSTI? RAZLOŽITE!

Koeficient ekonomičnosti lahko zavzame naslednje vrednosti:

- ☀ E > 1, ustvarili smo več, kot smo porabili - dobro gospodarjenje,

- ☀ E = 1, ustvarili smo enako, kot smo porabili,
- ☀ E < 1, porabili smo več, kot smo ustvarili - slabo gospodarjenje.

15. ZA KATERI KAZALEC USPEŠNOSTI POSLOVANJA GRE V NASLEDNJIH PRIMERIH? RAZLOŽITE!

- V januarju so delavci izdelali 0,7 izdelkov/uro, v februarju istega leta pa 0,8 izdelkov/uro.
- Podjetje je v januarju ustvarilo na 1 EUR stroškov 0,20 EUR dobička.
- Razmerje med dobičkom in kapitalom znaša 8 %.

16. PRED VAMI SO OBRAZCI ZA IZRAČUN KAZALCEV USPEŠNOSTI POSLOVANJA. UGOTOVITE KATERI KAZALEC IZRAČUNAMO IZ OBRAZCA IN KAJ POMENI!

$$\frac{?}{\text{-----}} = \frac{\text{Vrednost ustvarjenih učinkov}}{\text{-----}} \\ \text{Stroški}$$

$$\frac{?}{\text{-----}} = \frac{\text{Dobiček}}{\text{-----}} \cdot 100 \\ \text{Kapital}$$

$$\frac{?}{\text{-----}} = \frac{\text{Količina ustvarjenih učinkov}}{\text{-----}} \\ \text{Število delavcev}$$

17. PRED VAMI SO OBRAZCI ZA IZRAČUN KAZALCEV USPEŠNOSTI POSLOVANJA. UGOTOVITE KATERI KAZALNIK IZRAČUNAMO IZ OBRAZCA IN KAJ POMENI!

$$\frac{?}{\text{-----}} = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{-----}} \cdot 100 \\ \text{Kapital}$$

$$\frac{?}{\text{-----}} = \frac{\text{Prihodki}}{\text{-----}} \\ \text{Odhodki}$$

$$\frac{?}{\text{-----}} = \frac{\text{Količina ustvarjenih učinkov}}{\text{-----}}$$

_____ = _____
Število zaposlenih

18. OPIŠITE IN PRIMERJAJTE ZNAČILNOSTI CESTNEGA, ŽELEZNIŠKEGA IN ZRAČNEGA TRANSPORTA! (prednosti in pomanjkljivosti)

19. TOVORNJAK S PRIKLOPNIKOM, KI PELJE MIMO, NOSI NAPIS »PANEVROPA- ŠPEDICIJA d.d.«.

- Ali je prevoz blaga s tovornjakom tipična dejavnost špedicije?
- Kakšna je razlika med prevoznikom in špediterjem?
- Navedite seznam storitev špediterja!

20. TOVARNA GORENJE IZ VELENJA ŽELI POSLATI VEČJO POŠILJKO BELE TEHNIKE V CHICAGO. IZBRALA JE NASLEDNJO PREVOZNO POT:

VELENJE – KOPER z železnico

KOPER – NEW YORK z ladjo

NEW YORK – CHICAGO s tovornjakom.

NAVEDITE NA OSNOVI TEGA PRIMERA NALOGE, KI BI JIH LAHKO PREVZEL ŠPEDITER!

21. NAMERAVATE PREPELJATI VRTNO POHIŠTVO IZ ZAGORJA V DUBLIN.

- Katere prevozne poti (vrste prevoza) bi lahko uporabili?
- Katere prednosti in slabe strani imajo posamezne prevozne poti?
- Katere prevozne listine potrebujete za posamezne poti?

22. DRUŽINA ČERNE NAČRTUJE LETNI DOPUST. ŽELIJO IZBRATI NAJUGODNEJŠO PONUDBO.

- Pojasni dejavnike turistične ponudbe, ki bodo vplivali na odločitev!
- Analiziraj dejavnike povpraševanja, ki bodo vplivali na izbrano odločitev!

23. KAKO SE RAZDELI DODANA USTVARJENA VREDNOST?

Celotna ustvarjena in prodana vrednost proizvodov in storitev na trgu se razdeli med:

- dejavnosti,
- podjetja in
- posameznike

Celotna ustvarjena vrednost se nameni za:

- mezde, ki jih prejmejo delavci
- rente, ki pripadajo lastnikom zemlje,
- obresti, ki pripadajo lastnikom kapitala,
- dobiček, ki pripada lastnikom podjetij.

24. OPIŠITE POSEBNOSTI TRGA DELA (KRIVULJO PONUDBE)! Nariši graf ponudbe in povpraševanja na trgu delovne sile v sodobnem institucionalnem okolju in ga pojasni.

Trg delovne sile je stičišče ponudbe delovne sile in povpraševanja po njej. Povpraševanje po delovni sili je enako kot povpraševanje po proizvodih. Ponudba delovne sile pa nima enake oblike kot krivulje kot ponudba dobrin. Na začetku je vodoravna – v sodobnih državah je dogovorjena minimalna plača, ki jo podjetje mora plačati, pod njo delavci niso pripravljene sprejeti dela. Krivulja ponudbe narašča. Pri zelo visokih dohodkih se obrne nazaj –delavci so pripravljene delati manj?

25. OPIŠITE KAJ SE DOGAJA NA TRGU, KJER JE NECENOVNA KONKURENCA! UREDI

Ponudniki skušajo kupce obdržati na različne načine:

- Ugodnosti
- Prodajni ukrepi – oglaševanje, ugodne dobave in plačilni pogoji, daljši garancijski roki, svetovanje,...
- Skušajo nas prepričati, da je njihov proizvod EDINSTVEN v množici podobnih izdelkov
- Z oglaševanjem poudarjajo razlike v blagu, ki so lahko tudi namišljene

Pri tem so lahko zelo uspešni, saj kupci izrazito razlikujemo blago in se navežemo na določenega ponudnika.

26. RAZLOŽITE OVIRE ZA VSTOP KONKURENTOV V PANOGO IN NJIHOV VPLIV NA KONKURENCO!

27. RAZLOŽITE POSAMEZNE ZNAČILNOSTI POPOLNE KONKURENCE!

28. RAZLOŽITE RAZLIKE MED POPLONO IN MONOPOLISTIČNO KONKURENCO!

29. OPREDELITE RAZLIKO MED GOSPODARSKO RASTJO, GOSPODARSKIM RAZVOJEM IN TRAJNOSTNIM RAZVOJEM!

30. ALI JE PRODUKTIVNOST DELA V SLOVENIJI ENAKA KOT V DRUGIH ZAHODNO EVROPSKIH DRŽAVAH? RAZLOŽITE!

31. POJASNITE TEORIJU PRIMERJALNIH PREDNOSTI V MEDNARODNI MENJAVI NA PRIMERU SLOVENIJE!

32. RAZLOŽITE KRIZO DRŽAVE BLAGINJE – (zakaj je do nje prišlo, na kakšen način so jo poizkušali odpraviti. Naštej vsaj dve državi, ki sta podobni konceptu države blaginje)!

33. OPIŠITE RAZLOGE ZA USTANAVLJANJE EKONOMSKIH INTEGRACIJ IN IMENUJTE VSAJ DVE EKONOMSKI INTEGRACIJI!

34. KAJ JE ZNAČILNO ZA SLOVENSKO TRGOVINSKO BILANCO?

